Methodology. *The theories of finance, investment, and international investment markets congruency are the methodological basis for the research.*
Findings. *An empirical study of the domestic financial sector development in the context of the international investment markets integration enabled the identification of challenges in protection of investors' rights in Ukraine.*
The investigation specified necessary changes in prerequisites of Ukraine's collaboration with international financial organizations at financial sector reforming. The authors justified the strengthening of the interaction between the central bank and the government concerning key issues of economic development.
Value added. *Practical recommendations developed by the authors can contribute to the development of the financial sector of Ukraine and the improvement of the investment image of Ukraine in international investment markets.*
Key words: *financial sector, investors, investment image, investment markets.*

УДК 336.7

Корнилюк Роман Васильович,
канд. екон. наук, доцент кафедри банківської справи,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»
(03680, Україна, Київ, проспект Перемоги, 54/1)
E-mail: info@bankografo.com

ІНОЗЕМНІ БАНКИ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС СИСТЕМНОЇ КРИЗИ 2014–2016 РР.

Анотація
Мета дослідження. *У статті досліджено діяльність групи іноземних банків в Україні під час системної кризи 2014–2016 рр. з точки зору внеску у формування та реалізацію системного ризику.*
Методологія. *Проведено ретроспективний аналіз динаміки фінансових індикаторів іноземних банків, здійснено порівняння їх участі у формуванні та реалізації системного ризику з групою локальних банків, а також виявлено структурні відмінності у реакції на кризу в рамках досліджуваної групи.*
Отримані результати. *Встановлено, що іноземні банки виявилися більш стійкими до економічної кризи в порівнянні з приватними вітчизняними, не дивлячись на істотне погіршення фінансового стану. Замість посилення транскордонного каналу зараження, діяльність іноземних банків, вища лояльність клієнтів і капітальна підтримка з боку материнських структур сприяли утриманню значної частини депозитів і зменшили потенційні наслідки фінансової нестабільності в Україні протягом поточної кризи.*
Цінність дослідження. *Результати дослідження дозволили на основі емпіричного аналізу даних встановити важливі закономірності у сфері транскордонного каналу поширення та мінімізації системного ризику, точніше оцінити переваги та ризики присутності іноземних банків в Україні.*
Ключові слова: *банківська система, банківська криза, системний ризик, іноземні банки, банківська паніка.*

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Роль іноземних банків у якості транскордонного каналу поширення системного ризику в Україні неодноразово обговорювалась на вищому експертному та державному рівні, особливо в часи експансії європейських банків 2005–2008 рр., коли частка активів іноземних банків в системі зросла з 9,8 % до майже 50 %, після чого переважала тенденція до виходу зарубіжних інвесторів [1]. Під час кризи 2014–2016 рр. західні фінансові інституції знову розширили присутність на банківському ринку. Як і будь-який економічний процес, діяльність іноземних банків має широкий ряд переваг і ризиків, зважена оцінка яких постає неординарною науковою проблемою, що має вагоме практичне значення з огляду вдосконалення банківського нагляду на макропруденційному рівні та напрацювання довгострокової стратегії розвитку фінансового сектору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання впливу іноземних банків на фінансову стійкість продовжує лишатись актуальною темою у світовій фінансовій науці, про що свідчать останні публікації таких учених, як А. Деміргюч-Кюнт [2], Дж. Бонін [3], С. Класенс [4], П. Нгуєн [5]. В Україні чимало вітчизняних дослідників експансії іноземних банків звертали особливу увагу на ризик втрати приймаючою країною економічного суверенітету: О.О. Барановський [6], М. І. Савлук [7], Т. С. Смовженко [8], М.М. Хапатнюковський [9], Ф. І. Шпиг [10]. З іншого боку, окремі фахівці наголошувати на ряд позитивних ефектів від присутності іноземного капіталу в банківському секторі: Ж.М. Довгань [11], О.В. Дзюблюк, О.І. Владимир [12], О.К. Прімєрова [13], О. Р. Романик [14] .

Унаслідок фрагментарного фокусування уваги на інших аспектах діяльності іноземних банків, не всі вітчизняні праці на дану тематику дозволяють побачити цілісну картину щодо ролі іноземних банків у формуванні системних криз чи фінансової стійкості. Крім цього, з плином часу посилюється потреба у вчасному аналізі останніх трендів, зокрема динаміки групи іноземних банків протягом реалізації системного ризику у 2014–2016 рр.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Окрім загального опису типових проблем і позитивних наслідків іноземного капіталу, виникає необхідність у глибокому емпіричному дослідженні з використанням динамічних індикаторів і мікроекономічних даних, котрі дозволять зрозуміти не лише сукупну динаміку групи іноземних банків, а й детальніше висвітлити особливості розвитку окремих її підгруп під час системної кризи. Період дослідження 2014–2016 рр. був обраний не випадково, адже дає змогу виявити наскільки суттєво відрізнялась реакція різних підгруп іноземних і вітчизняних банків на кризові явища і наскільки виправданими виявились очікування прихильників і критиків їх діяльності в Україні.

Формулювання мети і завдань дослідження. Мета статті полягає в ретроспективному дослідженні фінансових індикаторів діяльності групи іноземних банків в Україні під час системної кризи 2014–2016 рр. з точки зору внеску у формування та реалізацію системного ризику. Важливими завданнями дослідження стали:

— динамічний фінансовий аналіз групи іноземних банків у порівнянні з групою вітчизняних приватних і державних фінансових інституцій;

— виявлення структурних особливостей у межах досліджуваної вибірки іноземних банків під час системної кризи, а саме відмінностей у реакції на фінансову нестабільність підгрупи російських і західних банків;

— формулювання рекомендацій для макропруденційного регулювання транскордонного каналу поширення системного ризику.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Банківська криза 2014–2016 рр. і нетрадиційно жорсткі дії НБУ суттєво змінили ландшафт банківської системи з точки зору її кількісного складу, концентрації, структури, прозорості та фінансової стійкості. Для точнішого порівняння динаміки ключових індикаторів ділової активності і фінансового стану іноземних і вітчизняних банків у цьому періоді, вважаємо за доречне поділити усі банки на 5 підгруп за юрисдикцією мажоритарних кінцевих бенефіціарів:

1) іноземні **європейські** банки (26,0 % активів станом на 01.01.2017 р.);
2) іноземні **російські** банки (8,9 %);
3) вітчизняні **державні** банки (34,1 %);
4) **вітчизняні** приватні банки (13,2 %);
5) вітчизняний **Приватбанк** (17,7 %).

Саме такої класифікації та термінології будемо дотримуватись упродовж статті. З огляду на суттєві особливості підгрупи російських банків (геополітичні мотиви присутності, вищі суверенні ризики бенефіціарів, історичні відмінності в процесі експансії), пропонуємо її далі розглядати окремо від основної підгрупи іноземних, переважно європейських за бенефіціарами банків. Групу європейських банків було б точніше назвати неросійськими банками з огляду на кілька винятків: Сітібанк (США), Кредитвестбанк (Туреччина) тощо. Приватбанк, націоналізований у грудні 2016 року, був спеціально відокремлений від решти вітчизняних банків з огляду на суттєву ринкову частку, що може дуже впливати на середні значення показників відповідних груп, адже у разі консолідації його показників лишався ризик спотворення змісту висновків.

Динаміка ринкової присутності іноземних банків

Проведені розрахунки засвідчили, що протягом системної кризи 2014–2016 рр. спостерігалась висхідна динаміка ринкової частки активів європейських банків (+8,1 процентних пунктів), зумовлена не стільки органічним зростанням, скільки ефектом політики «очищення» банківської системи, яка торкнулась у першу чергу близько 9 десятків виведених з ринку вітчизняних фінансових установ (рис. 1).

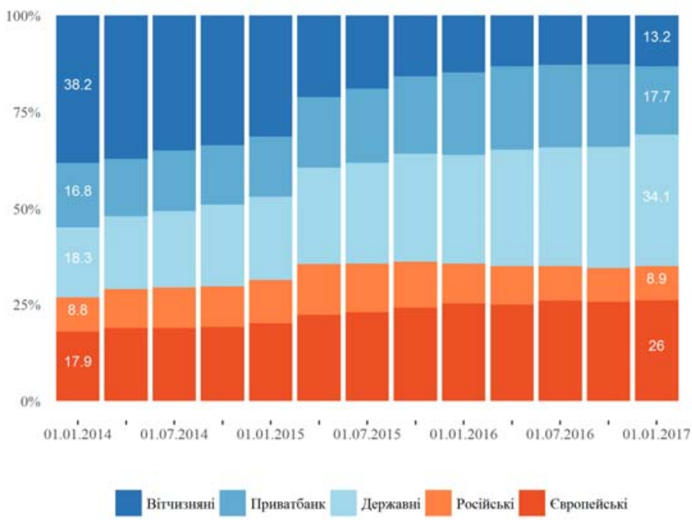

Рис. 1. Динаміка сукупної ринкової частки банків за типом бенефіціарів

Розраховано автором на основі [15]

Натомість підгрупа російських банків після незначного росту з 8,8 % до 10 %, в активах системи, починаючи з 2 кварталу 2015 року почала скорочувати свою присутність до передкризового рівня внаслідок згортання активної діяльності, суттєвого списання активів та відтоку депозитів населення. Загалом, іноземні банки контролювали 34,9 % чистих активів банківської системи станом на 01.01.2017 р.

Географічна структура бенефіціарів іноземних банків

Структура групи іноземних банків в Україні за країнами реєстрації основних бенефіціарів залишається достатньо диверсифікованою. Максимально представлені російські банки — 8,8 % від активів системи, а також ізраїльські (6,5 %), французькі (6,1 %), австрійський (4,5 %) та угорський (2 %) банки (рис. 2).

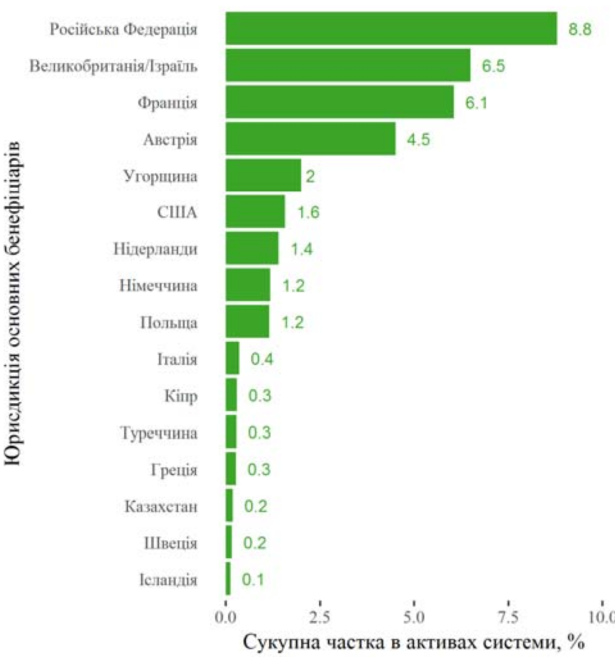

Рис. 2. Структура групи іноземних банків в Україні за країнами бенефіціарів станом на 01.01.2017 р.

**Розраховано автором на основі [15]*

Географічна структура кінцевих бенефіціарів банків під час кризи зазнала певних змін під впливом таких ключових подій на ринку злиття та поглинання:

— угода з придбання Укрсоцбанку групою інвесторів Альфа Банку з ізраїльським і російським громадянством та одночасним входженням групи UniCredit до складу міноритаріїв ABHHoldings S.A.;

— продаж грецькими інвесторами Універсал Банку українському власнику;

— входження ЄБРР до капіталу Райффайзен Банку Аваль та Укрсиббанку у якості міноритарного акціонера;

— наприкінці березня 2017 року було оголошено про намір продажу дочки російського державного Сбербанку Росії литовсько-білоруському консорціуму банків, що належать громадянам Великобританії російського походження (втім ця угода повинна отримати схвалення НБУ).

Адекватність капіталу іноземних банків

Група іноземних банків у середньому демонструвала відносно вищі показники адекватності капіталу, що традиційно вважається ключовим індикатором фінансової стійкості фінансових інституцій з точки зору базельських принципів. При цьому європейська підгрупа стала безумовним лідером у забезпеченості власним капіталом внаслідок вчасної підтримки материнських холдингів, що зуміли найшвидше провести необхідну капіталізацію, змінивши низхідний тренд індикатора EAR (Equity-to-AssetsRatio, відношення власного капіталу до активів) на висхідний ще в 2-му кварталі 2015 року.

Як видно з рис. 3, європейські банки, незважаючи на падіння середнього EAR на початку кризи з 16,6 % до локального мінімуму 9,8 % у 1-му кварталі 2015-го, виявились найбільш капіталізованими на рівні 15,5 % станом на 01.01.2017 завдяки успішному виконанню планів з капіталізації: масштабним вливанням статутного капіталу з-за кордону і перетворенню на капітал субординованого боргу та інших наявних кредитних ліній з боку материнських структур. Вагомий внесок у підвищення капіталізації іноземних банків мало входження ЄБРР до складу акціонерів Райффайзен Банку Аваль та Укрсиббанку.

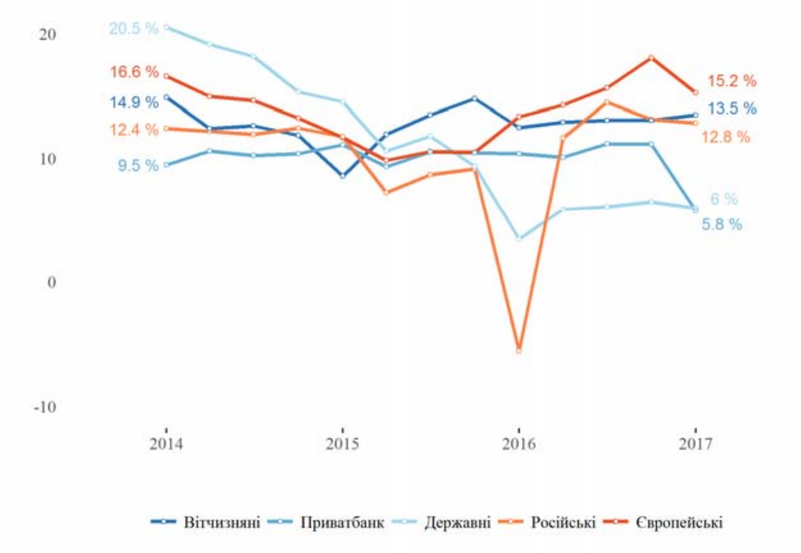

Рис. 3. Динаміка EAR (відношення власного капіталу до активів), %

**Розраховано автором на основі [15]*

Російські банки характеризувались подібною, утім більш волатильною динамікою середнього індикатора EAR, який протягом кризи був зазвичай на 2–4 проц. пункти нижчим ніж у європейської підгрупи. Аномальне падіння EAR російських банків відбулося у 4 кварталі 2016 року — до -5,6 % унаслідок визнання ними суттєвих непокритих збитків через відрахування до резервів під кредитні ризики. Варто відзначити, що після втрат акціонери прийняли рішення докапіталізувати свої установи, відновивши рівень EAR до позитивних значень у 12,8 % на початок 2017-го.

Найбільше падіння капіталу спостерігалося в групі держаних банків: з 20,5 % до 6 %, відношення власного капіталу до активів Приватбанку знизилось із 9,5 % до 5,8 %. При цьому вітчизняні приватні банки загалом укріпили свою адекватність капіталу з огляду на суттєве очищення проведене НБУ в межах цієї групи: після мінімального значення EAR 8,6 % на початку 2015-го вони досить швидко вийшли на рівень понад 13 %, адже групу покинуло багато недокапіталізованих банків.

Порівняльний аналіз динаміки адекватності капіталу засвідчив, що гіпотеза критиків присутності іноземних банків про ризики раптового виводу капіталу за кордон під час останньої системної кризи не підтвердилась (як і під час кризи 2008–2009 рр.). Банки з іноземним капіталом виконали програму докапіталізації значно швидше і в більших обсягах, ніж вітчизняні фінансові установи, тим самим зробивши позитивний внесок у загальну стійкість банківської системи. Натомість, десятки приватних вітчизняних банків були визнані неплатоспроможними через падіння EAR нижче критичного рівня; крупні державні банки і націоналізований найбільший системний банк зазнали суттєвого хронічного падіння адекватності власного капіталу, технічних дефолтів (Ощадбанк, Укрексімбанк) і чистого дефолту (Приватбанк) за борговими цінними паперами.

Якість активів іноземних банків

Загальний кредитний портфель банківської системи України істотно погіршився протягом кризового періоду: частка простроченої заборгованості у кредитах наданих резидентам зросла з 10,9 до 28,2 %, а частка недіючих кредитів (NPLs) — з 14 до 31 % [16], тоді як за оцінками Fitch фактична частка NPLs сягнула понад 50 % [17]. Про поширену практику завищення якості кредитів вітчизняними банками свідчать як історії дефолтів, так і результати проведеного НБУ діагностичного обстеження якості активів, згідно з якими лише 21 банк із 60 не потребував докапіталізації для покриття кредитного ризику [18]. Така ситуація з фінансовою звітністю робить проблематичним пошук відповідного індикатора якості банківських активів.

Якщо, порівняти якість активів за показником LLCR (loanlosscoverageratio, відношення обсягу резервів під кредитні ризики до загальних кредитів) за групами банків, третина кредитного портфелю європейських банків виявиться покритою резервами (на початку кризи LLCR був удвічі нижчим — 15,5 %), у російських банків офіційно визнана якість активів виявилась ще гіршою: зросла з 10 % до 47 % за період кризи. При цьому, в групі вітчизняних приватних банків LLCR зріс із 8,8 % до 18,4 % за даними їхньої фінансової звітності. Однак, робити висновок про вищу токсичність активів іноземних банків у порівнянні з вітчизняними, на нашу думку, передчасно, з огляду на високі ризики бухгалтерських махінацій в останніх. Так, LLCR Приватбанку протягом кризи перебував на низькому рівні 13–14 %, а після націоналізації показав різкий стрибок до 74,6 % з огляду на виявлені недіючі інсайдерські кредити, обсяг яких раніше занижували попередні менеджери (рис. 4).

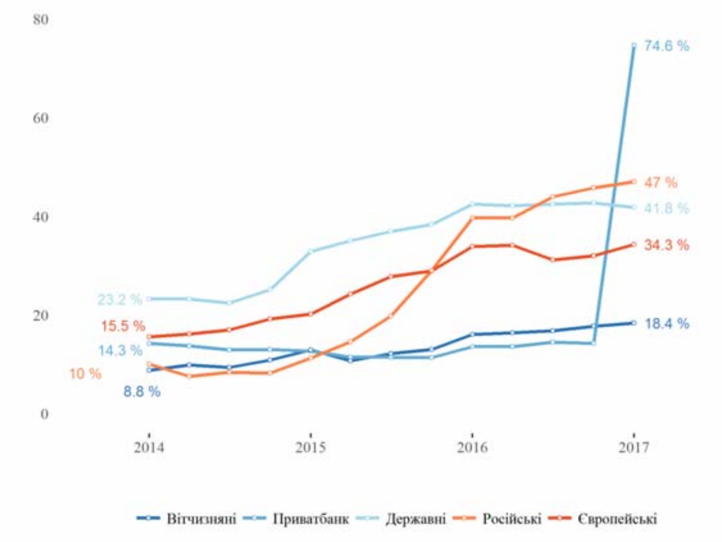

Рис. 4. Динаміка LLRCR (коефіцієнту резервування кредитів), %

**Розраховано автором на основі [15]*

Відтак, якщо порівнювати індикатори якості кредитів європейських банків із Приватбанком (74,6 %) та іншими державними банками (41,8 %) і взяти до уваги менші мотиви до спотворення звітності, то рівень їхнього LLCR у 34,3 % уже не виглядатиме настільки катастрофічним.

Ефективність процентних витрат іноземних банків

CIR (Cost-to-IncomeRatio, відношення процентних витрат до доходів) — важливий індикатор ефективності банку. Чим менше його значення — тим більшу чисту відсоткову маржу, а відтак і прибутки здатна генерувати бізнес-модель банку. Середні значення CIR у європейських і російських банків, не зважаючи на системну кризу, залишились на істотно нижчому рівні, надаючи суттєві переваги у порівнянні з вітчизняними приватними та державними з точки зору самоокупності (рис. 5).

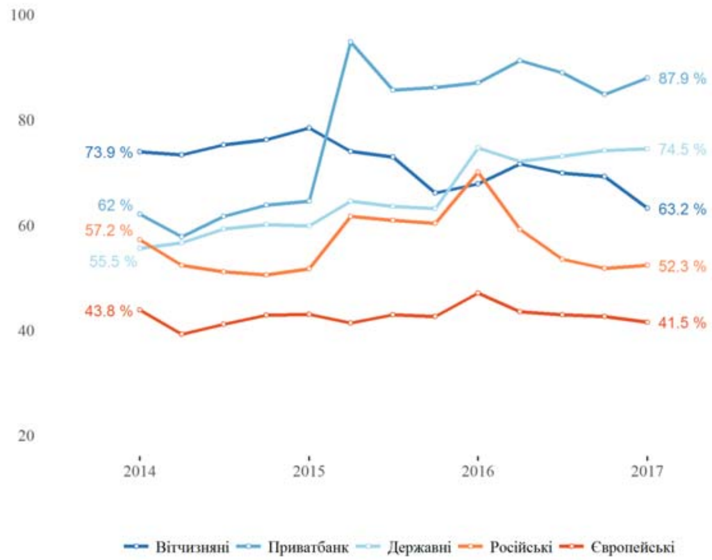

Рис. 5. Динаміка CIR (відношення процентних витрат до доходів), %

**Розраховано автором на основі [15]*

Навіть більше, середній CIR за період 2014–2016 рр. у європейських банків знизився з 43,8 % до 41,5 %, а в російських — з 57,2 % до 52,3 %. Хороші значення ефективності витрат дочірніх структур іноземних фінансових холдингів зумовлені двома взаємодоповнюваними причинами: по-перше, низькою вартістю зовнішнього фондування у вигляді кредитних ліній у рамках холдингу, по-друге, нижчим рівнем відсоткових депозитних ставок, а відтак вартості фондування з боку українських клієнтів, котрі під час кризи розглядали іноземні банки більш надійною альтернативою приватним вітчизняним банкам, які мали вищі ризики зазнати неплатоспроможності.

Вітчизняні приватні банки, попри зниження середнього CIR з 74 % до 63 % через виведення банків з надмірно високими депозитними ставками у стилі бізнес-моделі "ponzi-finance", залишаються менш фінансово ефективними у порівнянні з іноземними. Державні банки стали заручниками ще складнішої ситуації (CIR зріс із 55,5 % до 74,5 %), особливо після націоналізації Приватбанку (CIR=87,9 %), котра вимагає політичних рішень щодо поступового зниження депозитних ставок задля зниження тиску на державний бюджет, коштом якого покриваються втрати від неефективності процентної депозитної та кредитної політики.

Вища ефективність іноземних банків підтверджується додатковим аналізом інших відповідних індикаторів — ROE, ROA, NIM, що підтверджують гіпотезу щодо позитивного впливу присутності іноземного капіталу у банківській системі України особливо в періоди системної нестабільності, а також вагомого внеску іноземних банків у створення передумов для зниження вартості кредитів для бізнесу.

Ліквідність іноземних банків

З точки зору індикаторів ліквідності результати аналізу підгруп європейських і російських банки виявились діаметрально протилежними: перші протягом системної кризи у середньому показували максимальні значення Cash-to-AssetsRatio (частки грошових коштів і їх еквівалентів в активах) на рівні 15–20 %, а другі демонстрували мінімальні значення 5–9 %. Показники ліквідності усіх підгруп вітчизняних банків коливалися посередині.

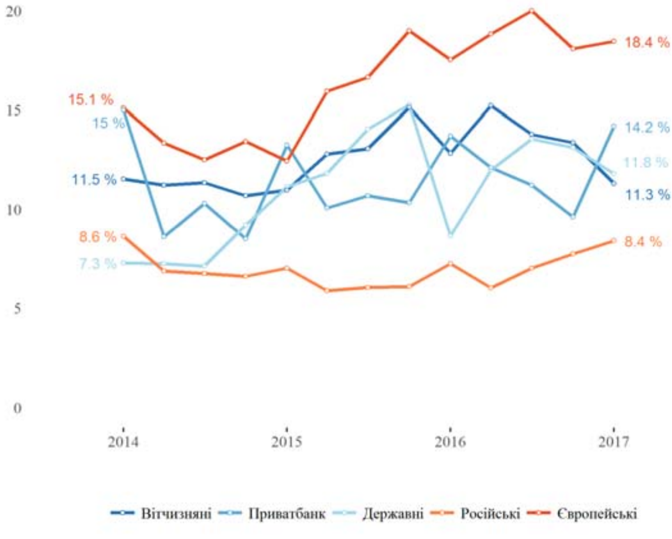

Рис. 6. Динаміка частки високоліквідних активів у розрізі бенефіціарів, %

Розраховано автором на основі [15]

Скорегувавши слабкі результати російських банків на наявність постійно діючих кредитних ліній і підтверджену практикою готовність акціонерів у будь-який момент надати додаткові грошові кошти, можна стверджувати, що група іноземних банків в цілому, на відміну від вітчизняних мала кращий запас і доступ до грошових коштів, що є критично необхідною складовою фінансової стійкості під час системної кризи в умовах підвищеного ризику втрати ліквідності через механізм банківської паніки. Статистика дефолтів, які торкнулися в основному вітчизняних фінансових інституцій, у тому числі через неспроможність вчасно розраховуватись із вкладниками, підтверджує вагоме значення наявності на ринку більш стабільних іноземних банків із високими показниками ліквідності у процесі мінімізації системного ризику.

Фондування

Проведений аналіз свідчить, що за період кризи 2014–2016 рр., як і в попередній період глобальної фінансової нестабільності 2008–2009 рр., жодного європейського банку в Україні не було продано, ліквідовано чи рекапіталізовано. Таким чином транскордонний фактор поширення системного ризику (з точки зору дефолтів дочірніх банків з катастрофічними наслідками для системи) для України лишається всього лиш гіпотетичною можливістю, не підтвердженою емпіричними даними. Ключові причини високої фінансової стійкості та стратегічної переваги іноземних банків у порівнянні з локальними полягають у вищій якості фондування за параметрами доступу, безперебійності та ціни. Материнські холдинги надали дочірнім структурам необхідну фінансову підтримку, що сприяло відновленню фінансової стійкості БСУ у найбільш гострі кризові періоди.

Відсутність дефолтів, сила брендів, високий рівень репутації, корпоративного управління та прозорості європейських банків сприяли вищій лояльності роздрібних клієнтів, що позитивно відображалось на динаміці обсягів депозитів фізичних осіб, не зважаючи на низькі відсоткові ставки. У номінальному гривневому вираженні депозитний портфель європейських банків зріс на третину (правда, значною мірою шляхом девальваційної переоцінки валютних вкладів), а їхня ринкова частка в загальному роздрібному портфелі — з 15,4 % до 21,3 %.

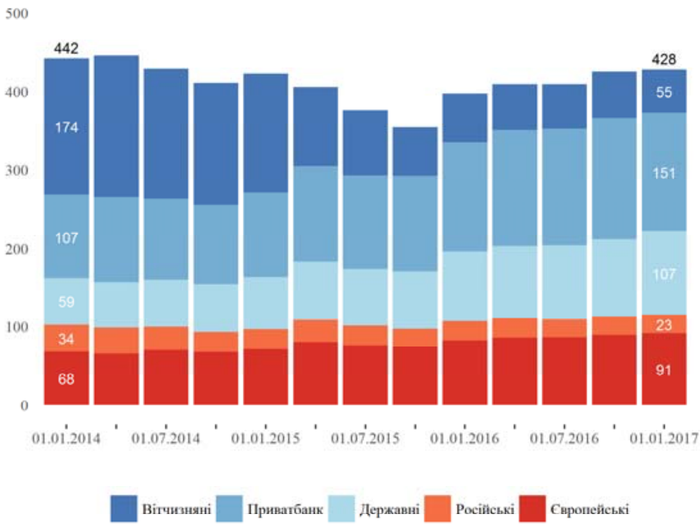

Рис. 7. Динаміка роздрібних
депозитів банків за типом бенефіціарів, млн. грн

Втім, ці темпи зростання присутності на ринку депозитного ритейлу поступалися результатам Приватбанка та інших системних державних банків, які експлуатували переваги статусу TooBigToFail («надто великих, щоб збанкрутувати») та більш інтенсивно «збирали вершки» під час банківської паніки завдяки завищеним відсотковим ставкам. З іншого боку, така політика вітчизняних гігантів була зв'язана з відсутністю інших альтернатив для джерел фондування і без вирішення проблеми з токсичними активами уже зараз погано відображається на ефективності.

Підгрупа російських банків, на відміну від європейських, втрачала позиції на ринку роздрібних депозитів, знизивши частку з 7,7 % до 5,3 % більшою мірою через падіння лояльності вкладників і вищих темпів відтоку депозитів з огляду на воєнно-політичну агресію в Криму і на Сході країни, проявлену їх остаточними бенефіціарами в особі вищого керівництва РФ. Банківська паніка зробила банки з російським капіталом менш залежними від депозитного фондування в порівнянні зі своїми конкурентами. Як наслідок, отримані від материнських структур кошти більші за обсяг депозитів, а середній рівень відношення кредитів до депозитів залишився на високому рівні — 214 %. Це гарний сигнал для фінансової стійкості банківської системи, адже чим менше банк має депозитних зобов'язань, тим менший ризик втрати ліквідності через канали банківської паніки, тоді як виведення недепозитних коштів з дочірніх російських державних банків блокується санкціями.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямку. Як свідчать результати проведеного дослідження, іноземні банки виявилися стійкішими до економічної кризи в порівнянні з приватними вітчизняними, зуміли наростити ринкову частку, хоча й істотно погіршили власне фінансове становище.

Головними причинами вищої стресостійкості іноземних банків стали: фінансова підтримка материнських структур; вища лояльність вкладників; менш ризикова політика фондування з меншою залежністю від ресурсів роздрібних вкладників; своєчасний вихід більшості іноземних банків з високомаржинального бізнесу споживчого кредитування; ефективна стратегія зниження витрат і реорганізації мережі.

Щодо потенційних загроз присутності іноземних банків, політичні ризики на даний момент не здійснилися в зв'язку з високою роздробленістю географічної структури групи іноземних банків і помірною концентрацією системи. При цьому, на початок 2017 р. відсутні явні сигнали цілеспрямованого посилення концентрації іноземного капіталу (за винятком Альфа і Unicredit Group, результат злиття яких кардинально не вплине на структуру системи). Продаж крупного державного російського банку Сбербанк Росії новому інвестору також не має істотного впливу на систему в цілому. Незважаючи на позитивний історичний досвід з точки зору слабкості транскордонних каналів поширення системного ризику, банківським регуляторам і стейкхолдерам важливо докладати зусиль до моніторингу фінансового стану та потенціалу впливу іноземних банків у майбутньому.

Через високу структурну неоднорідність групи іноземних банків рекомендується диференціювати підхід до їх регулювання: замість узагальнень про плюси і мінуси іноземного капіталу необхідно приймати індивідуальні рішення залежно від рівня проблемності кожного окремого дочірнього банку, в повній відповідності з нормами законодавства; бажано враховувати макропруденційний підхід і роль окремих банківських груп у генерації системного ризику.

Важливим елементом макропруденційного регулювання і мінімізації системного ризику може стати система моніторингу за динамікою фінансових ризиків і впливовості іноземних банків у розрізі дочірніх, материських установ і країн походження капіталу. В умовах активізації процесів злиття і поглинання банків особливого значення набуває ретельний контроль НБУ за фінансовим станом і діловою репутацією нових потенційних бенефіціарів банків під час надання дозволу на участь у капіталі, а також консолідований нагляд за банківськими групами. Рішення регуляторної дилеми між рівним ставленням до учасників ринку та специфікою іноземних банків дозволить максимізувати корисність іноземного капіталу в інтересах сталого розвитку банківської системи України.

Бібліографічний список

1. *Корнилюк Р. В*. Іноземні банки в Україні: вихід європейських інвесторів / Р. В. Корнилюк, Є. Е. Сікорська // Фінанси, облік і аудит. — 2013. — Вип. 2. — С. 68-76. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/-UJRN/Foa_2013_2_10.

2. Foreign banks and international transmission of monetary policy: evidence from the syndicated loan market / A. Demirg'-Kunt, B.L. Horv'th, H. Huizinga // World Bank Policy Research Working Paper. — 2017. — Режим доступу: http://documents.worldbank.org/curated/en/-190371483993294665/pdf/WPS7937.pdf .

3. Did foreign banks stay committed to emerging Europe during recent financial crises? / J.P. Bonin, D. Louie // Journal of Comparative Economics. — 2016. — Режим доступу: http://www.sciencedirect.com/science/-article/pii/S0147596716300403 .

4. The role of foreign banks in local credit booms / Claessens S., van Horen N. / The Future of Large, Internationally Active Banks. — 2016. — 273 p.

5. Nguyen P.T. A Study into the Effects of Foreign Bank Presence on the Technical Efficiency of Domestic Vietnamese Banks / P.T. Nguyen // SSRN Papers. — 2016. — Режим доступу: https://papers.ssrn.com/sol3/-papers.cfm?abstract_id=2757280 .

6. *Барановський О*. Іноземний капітал на ринках банківських послуг України, Росії, Білорусі // Вісник НБУ. —2007. — №9. —С. 12–20.

7. *Савлук М*. Банківська система — барометр економіки [Електронний ресурс] / Савлук М. // Урядовий кур'єр. — 2005. — Режим доступу: www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=23711757.

8. Управління процесом зростання участі іноземних інвесторів у роботі банківської системи України / Т. Смовженко, О. Другов // Вісник національного банку України. — К., 2008. — № 1. — С. 16–25.

9. *Хапатнюковський М.М.* Економічний суверенітет України в умовах глобальних дисбалансів: дис. ... канд. екон. наук : 08.00.02 / М.М. Хапатнюковський; Держ. ВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». — К., 2015. — 250 с. — Режим доступу: https://kneu.edu.ua/-userfiles/d-26.006.02/2015/dis_Khapatnyukovskyi.pdf .

10. *Шпиг Ф.І.* Банківська конкуренція під впливом іноземного капіталу / Шпиг Ф.І. — Суми : Ділові перспективи, 2006. — 288 с.

11. *Довгань Ж.М.* Позитивні та негативні наслідки впливу іноземного капіталу на стійкість банківської системи України / Ж.М. Довгань // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. — 2011. — №1 (10). — С. 25-30.

12. *Дзюблюк О.* Іноземний капітал у банківській системі України: вплив на розвиток валютного ринку та діяльність банків / О. Дзюблюк, О. Владимир // Вісник Національного банку України. — 2014. — № 5. — С. 26. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnbu_2014_5_16.

13. *Прімєрова О.К.* Розвиток банківської системи України в умовах фінансової глобалізації: дис… канд. екон. наук: 08.00.08 / Прімєрова О.К. —Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. — К., 2010. — 215 с.

14. *Романик О. Р.* Вплив іноземного капіталу на вітчизняну банківську систему / О. Р. Романик // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. — 2013. — Вип. 37. — С. 344-349. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pprbsu_2013_37_39.

15. Офіційний сайт НБУ [Електронний ресурс] — Режим доступу: https://bank.gov.ua .

16. The Banking Sector in Ukraine: Trends and Selected Issues / Robert Kirchner, Vitaliy Kravchuk / Berlin/Kyiv, December 2016. — Режим доступу: http://www.beratergruppe-ukraine.de/wordpress/wp-content/-uploads/2017/01/PB_21_2016_en.pdf .

17. Fitch Upgrades Ukraine to 'B-'; Outlook Stable // Офіційний сайт Fitch. — 11.11.2016. — Режим доступу: https://www.fitchratings.com/-site/pr/1014694.

18. Результати діагностики банків станом на 01.02.2017 / НБУ. — Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=-43903211&cat_id=43915442.

References

1. Kornyliuk R. V. Inozemni banky v Ukrayini: vyhid yevropejskyh investoriv [Foreign banks in Ukraine: withdrawal of European investors] / R. V. Kornyliuk, Ye. E. Sikorska // Finansy, oblik i audyt. — 2013. — vol. 2. — p. 68–76. [Electronic resource] — Available at: http://nbuv.gov.ua/-UJRN/Foa_2013_2_10 [In Ukrainian]

2. Foreign banks and international transmission of monetary policy: evidence from the syndicated loan market / A. Demirg??-Kunt, B.L. Horv?th, H. Huizinga // World Bank Policy Research Working Paper. — 2017. [Electronic resource] — Available at: http://documents.worldbank.-org/curated/en/190371483993294665/pdf/WPS7937.pdf [In English]

3. Did foreign banks stay committed to emerging Europe during recent financial crises? / J.P. Bonin, D. Louie // Journal of Comparative Economics. — 2016. [Electronic resource] — Available at: http://www.sciencedirect.-com/science/article/pii/S0147596716300403 [In English]

4. The role of foreign banks in local credit booms / Claessens S., van Horen, N. / The Future of Large, Internationally Active Banks. — 2016. — 273 p. [In English]

5. Nguyen P.T. A Study into the Effects of Foreign Bank Presence on the Technical Efficiency of Domestic Vietnamese Banks / P.T. Nguyen // SSRN Papers. — 2016. — Available at: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.-cfm?abstract_id=2757280 [In English]

6. Baranovskyj O. Inozemnyj kapital na rynkah bankivs'kyh posluh Ukrayiny, Rosiyi, Bilorusi [Foreign capital on the banking service markets of Ukraine, Russia and Belarus] // Visnyk NBU. —2007. — no.9. — p. 12-20. [In Ukrainian]

7. Savluk M. Bankivska systema — barometr ekonomiky [Banking system as barometr of the economy] / Savluk M. // Uryadovyj kur'yer. – 2005. – Availableat: www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=23711757. [In Ukrainian]

8. Upravlinnya procesom zrostannya uchasti inozemnyh investoriv u roboti bankivskoji systemy Ukrayiny [Management of the process of foreign investors participation in Ukraine's banking system activity] / T. Smovzhenko, O. Drugov // Visnyk NBU. — K., 2008. — no. 1. — p. 16-25. [In Ukrainian]

9. Khapatniukovskyi M. M. Ekonomichnyj suverenitet Ukrayiny v umovah globalnyh dysbalansiv [Economic Sovereignty of Ukraine under conditions of global imbalances]: candidate of sciences thesis: 08.00.02 / M.M. Khapat-niukovskyi; KNEU — Kyiv, 2015. — 250 p. — Availableat: https://kneu.-edu.ua/userfiles/d-26.006.02/2015/dis_Khapatnyukovskyi.pdf. [In Ukrainian]

10. Shpyg F.I. Bankivska konkurenciya pid vplyvom inozemnoho kapitalu [Bank competition under the impact of foreign capital] / Shpyg F.I. — Sumy : Dilovi perspektyvy, 2006. — 288 p. [In Ukrainian]

11. Dovhan' Zh.M. Pozytyvni ta nehatyvni naslidky vplyvu inozemnoho kapitalu na stijkist' bankivs'koyi systemy Ukrayiny [Positiveand negative consequences of the foreign capital impact on the Ukraine's banking system stability] / Zh.M. Dovhan' // Finansovo-kredytna diyal'nist': problemy teoriyi ta praktyky.— 2011. — no.1 (10). — p. 25-30. [In Ukrainian]

12. Dziubliuk O. Inozemnyj kapital u bankivs'kij systemi Ukrayiny: vplyv na rozvytok valyutnoho rynku ta diyal'nist' bankiv [Foreign capital in the

banking system of Ukraine: the impact on the foreign exchange market and bank activity] / O. Dziubliuk, O. Vladymyr // VisnykNBU. — 2014. — no. 5. — p. 26. — Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnbu_2014_5_16. [In Ukrainian]

13. Primyerova O.K. Rozvytok bankivs'koyi systemy Ukrayiny v umovah finansovoyi globalizaciyi [Banking system of Ukraine under the circumstances of financialglobalization]: candidate of sciences thesis: 08.00.08 / Primyerova O.K. — Kyiv National Taras Shevchenko University. — K., 2010. — 215 p. [In Ukrainian]

14. Romanyk O. R. Vplyv inozemnoho kapitalu na vitchyznyanu bankivs'ku systemu [Foreign capital impact on the local banking system] / O. R. Romanyk // Problemy i perspektyvy rozvytku bankivs'koyi systemy Ukrayiny. — 2013. — vol. 37. — p. 344-349. — Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pprbsu_2013_37_39. [In Ukrainian]

15. NBU official website — Available at: https://bank.gov.ua. [In Ukrainian]

16. The Banking Sector in Ukraine: Trends and Selected Issues / Robert Kirchner, Vitaliy Kravchuk / Berlin/Kyiv, December 2016. — Available at:http://www.beratergruppe-ukraine.de/wordpress/wp-content/uploads/-2017/01/PB_21_2016_en.pdf [In English]

17. Fitch Upgrades Ukraine to B; Outlook Stable // Офіційний сайт Fitch. — 11.11.2016. — Available at: https://www.fitchratings.com/-site/pr/1014694 [In English]

18. Rezul'taty diahnostyky bankiv stanom na 01.02.2017 [Banks diagnostic results for 01.02.2017] / NBU. — Available at: https://bank.gov.ua/control/-uk/publish/article?art_id=43903211&cat_id=43915442. [In Ukrainian]

Стаття надійшла до редакції 28 квітня 2017 р.

UDC 336.7

Roman Kornyliuk,
Candidate of Sciences (Economics),
Associate Professor at the Department of Banking
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman
(54/1, Peremohy Ave., Kyiv, 03680, Ukraine)
E-mail: info@bankografo.com

Foreign banks in Ukraine during the systemic crisis of 2014-2016

Abstract
Research objective*. This article investigates foreign banks activity during the systemic crisis of 2014–2016, especially their contribution to the formation and realization of systemic risk.*

***Methodology**. The author conducted the retrospective analysis of the foreign bank financial indicators, compared them with a group of local banks, and identified the structure differences within the sample in response to the crisis.*
Findings. The research found foreign banks to be more solvent during economic crisis in comparison with local private banks, despite substantial deterioration in their financial conditions. Instead of cross-border contagion channel strengthening, foreign banks presence, higher customer loyalty and capital support from parent institutions reduced deposit outflows and smoothed the potential impact of financial instability during the current crisis.
***Value added**. Grounded on the empirical data analysis, the research results revealed the important patterns in cross-border channel of systemic risk spillover and minimization; and helped to evaluate benefits and risks of foreign bank presence in Ukraine.*
***Key words**: banking system, banking crisis, systemic risk, foreign banks, bank panic.*

УДК 368.1

Ланг Сергій Романович,
аспірант кафедри страхування,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»
(03680, Україна, Київ, проспект Перемоги, 54/1)
E-mail: serhiylang@gmail.com

САНАЦІЯ СТРАХОВОГО ПОРТФЕЛЯ ЯК ЧИННИК НІВЕЛЮВАННЯ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ СТРАХОВИКА

Анотація
***Мета дослідження**. У статті досліджено процес санації страхового портфеля в контексті андерайтингового аспекту нівелювання фінансових ризиків страхової організації.*
***Методологія**. У рамках проведеного дослідження санація як фінансово-економічна категорія розглядається у двох взаємопов'язаних проявах: суто фінансовому та андерайтинговому, на якому акцентується увага в сфері основної діяльності страховика.*
***Отримані результати**. Теоретичним аспектам сутності, моделі та механізму фінансової санації суб'єктів господарювання, процесу управління фінансами та фінансовими ризиками страхових організацій присвячено фундаментальні роботи провідних вітчизняних і зарубіжних вчених. У свою чергу, у статті запропоновано авторський підхід до процесу санації страхового портфеля, який виступає одним з необхідних факторів фінансового оздоровлення окремої страхової компанії та розвитку економіки країни в цілому.*
***Цінність дослідження**. Запропонований підхід до санації страхового портфеля може слугувати теоретичним підґрунтям її провадження на практиці. Результати дослідження можуть використовуватися науковцями, практиками та іншими учасниками страхового ринку.*
***Ключові слова**: фінансова санація, модель фінансової санації, механізм фінансової санації, фінансовий ризик страхової організації, санація страхового портфелю.*